

Một số kỹ năng điều hành hoạt động thảo luận nhóm trong giảng dạy Triết học Mác – Lênin

Lê Thị Ngọc Hà*

*ThS. Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Received: 17/4/2024; Accepted: 26/4/2024; Published: 6/5/2024

Abstract: Group discussion is one of the active teaching methods that helps learners master and apply knowledge to life; promote students' positivity, initiative, and self-study; contribute to enhancing knowledge and learning efficiency. Especially for the subject Marxist-Leninist Philosophy, applying group discussion method to improve learning efficiency is even more important. The article mentions some skills for managing group discussion activities in teaching Marxist-Leninist Philosophy to improve the effectiveness of learning this subject.

Keywords: Group discussion, group discussion activities, skills, Marxist-Leninist philosophy.

1. Đặt vấn đề

Hoạt động thảo luận nhóm (TLN) với tư cách là một hình thức tổ chức dạy học đặc trưng ở các trường cao đẳng, đại học có nhiều ưu thế nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học giúp cho người học tiếp cận một cách nhanh nhất, có hiệu quả với khối lượng tri thức nhân loại ngày càng lớn. Tuy nhiên, để phát huy tối đa hiệu quả của hoạt động này đòi hỏi không chỉ sự tích cực tham gia của người học mà còn yêu cầu giảng viên (GV) phải là người có kỹ năng tổ chức và điều hành hoạt động thảo luận sao cho đạt hiệu quả cao nhất.

Trong thời gian qua, việc dạy và học Triết học tại các trường đại học đã có những thay đổi đáng kể. Tuy nhiên, để đáp ứng tốt hơn yêu cầu của sự nghiệp đổi mới giáo dục hiện nay, để thu hút người học trong các giờ dạy có chuyên môn của mình đòi hỏi GV cần phải tích cực trong việc đổi mới phương pháp, nội dung giảng dạy. Trong kết cấu thời gian, một thời lượng đáng kể dành cho thảo luận được đặt ra. Do đó, để nâng cao hiệu quả của hoạt động TLN trong dạy học môn Triết học Mác-Lênin, GV cần kết hợp sử dụng một số kỹ năng tích cực để có thể phát huy tối đa tính tích cực của người học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò của TLN trong giảng dạy triết học Mác-Lênin

2.1.1. Thảo luận nhóm trong tổ chức dạy học

Theo “Từ điển Tiếng Việt” của Nguyễn Như Ý cho rằng: “Thảo luận là một phương pháp học tập giữa GV và học viên cùng trao đổi, phát huy khả năng tư duy, tìm tòi và sáng tạo của học viên”.

Như vậy, hình thức tổ chức TLN là một nhóm người sẽ cùng nhau tìm hiểu bàn bạc và phân tích, xử lý vấn đề, đi đến sự thống nhất quan điểm, đưa ra giải pháp, kết luận cho vấn đề đó.

TLN là một trong những phương pháp dạy học tích cực. Bởi lẽ, trong hoạt động này, tất cả các thành viên sẽ cùng làm việc, phát huy cao nhất tính tích cực, độc lập trong tư duy của người học và khuyến khích sự tranh luận để đi đến thống nhất. Qua đó, các kỹ năng khác như thu thập, xử lý thông tin... cũng được trau dồi.

2.1.2. Vai trò của TLN trong giảng dạy triết học Mác-Lênin

Thảo luận có vai trò rất quan trọng trong quá trình nắm vững và vận dụng tri thức vào cuộc sống. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói về vai trò của thảo luận: “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào”; “phải nâng cao và hướng dẫn việc tự học”; “phải biết tự động học tập”.

Phương pháp TLN có tác dụng to lớn trong quá trình giảng dạy đối với học phần Triết học Mác-Lênin bởi vì nó giúp phát huy tính tích cực, chủ động, tự học của sinh viên (SV): trong TLN, SV phải tự giải quyết nhiệm vụ học tập, đòi hỏi sự tham gia tích cực của các thành viên; đồng thời, các thành viên cũng có trách nhiệm về kết quả làm việc của mình. Thông qua TLN, năng lực cộng tác làm việc của SV cũng được phát triển hơn: người học được luyện tập kỹ năng cộng tác, làm việc với tinh thần đồng đội, các thành viên có sự quan tâm và khoan dung trong cách sống, cách ứng xử; rèn luyện khả năng ngôn ngữ, phát triển năng lực giao tiếp, biết lắng nghe, chấp nhận và phê

phán ý kiến người khác. Đồng thời, SV biết đưa ra những ý kiến và bảo vệ những ý kiến của mình, hình thành khả năng tư duy độc lập, khả năng tranh luận, giải thích, bảo vệ ý kiến, lập trường, quan điểm cá nhân. Thông qua việc học tập theo hình thức hợp tác và qua giao tiếp xã hội - lớp học, SV có sự tự tin hơn trong học tập. Thực tế cho thấy làm việc nhóm mang lại sự hứng thú cho người học và tạo không khí sôi nổi cho buổi học, thảo luận. Trong quá trình dạy học để tránh sự nhàm chán, đơn điệu một phía thì việc làm việc nhóm thực sự phát huy hiệu quả.

TLN sẽ góp phần tăng cường tri thức, hiệu quả trong học tập *Triết học Mác-Lênin*: Qua học nhóm, người học có thể nắm bài ngay trên lớp, hình thành những tri thức sáng tạo thông qua sự tư duy của mỗi thành viên, kích thích SV tìm kiếm những nguồn tri thức có liên quan đến vấn đề thảo luận. Trên cơ sở đó, SV sẽ tích lũy được vốn hiểu biết nhất định cho bản thân. Đặc biệt, việc tích cực các hoạt động trong TLN sẽ giúp SV hình thành phương pháp nghiên cứu khoa học. Bởi lẽ, chính trong quá trình tự lực giải quyết các vấn đề, SV sẽ dần dần hình thành phương pháp nghiên cứu, rèn luyện và phát triển năng lực khoa học.

2.2. Một số kỹ năng cơ bản điều hành hoạt động TLN trong giảng dạy triết học Mác-Lênin hiện nay

2.2.1. Kỹ năng chia nhóm

Chia nhóm là bước đầu tiên GV thực hiện khi tổ chức TLN. Có rất nhiều cách để chia nhóm trong TLN, nhưng có 2 cách thông dụng nhất đó là:

- Chia theo danh sách: GV sử dụng danh sách điểm danh của mình để chỉ nhóm theo số thứ tự trong danh sách. Thường thì GV sẽ quy định số lượng thành viên của mỗi nhóm tùy vào thực tế số lớp giảng dạy. Số lượng nhóm thường trong khoảng 5 – 6 nhóm là phù hợp cho các buổi thảo luận.

- Chia theo vị trí ngồi: Những SV ngồi gần nhau tạo thành một nhóm. Cách chia nhóm này rất dễ thực hiện, tùy theo từng nội dung thảo luận GV có thể yêu cầu đổi chỗ ngồi trước khi chia nhóm để đảm bảo cân bằng về trình độ, giới tính,...

Để các nhóm thực sự hoạt động có hiệu quả và phát huy được vai trò của mỗi thành viên trong quá trình làm việc nhóm GV yêu cầu mỗi nhóm bầu chọn người lãnh đạo nhóm: nhóm trưởng, nhóm phó, trợ lý nhóm đáp ứng các tiêu chuẩn: kiến thức tốt, đạo đức và tư cách tốt (khiêm tốn và được kính trọng), có năng lực tổ chức... Các nhóm sẽ thực hiện việc phân công nhiệm vụ cho mỗi thành viên trong nhóm và có báo cáo kết quả trước GV và các nhóm khác.

2.2.2. Kỹ năng phân công nhiệm vụ

Phân công nhiệm vụ (hay còn gọi là giao việc) là hoạt động người dạy giao cho người học thực hiện nhiệm vụ được giao và cung cấp những điều kiện cần thiết cho người học hoàn thành nhiệm vụ đó.

*Quy trình phân công nhiệm vụ:

(1) Xác định chủ đề thảo luận: Để tổ chức hoạt động TLN trước hết GV xác định chủ đề thảo luận cụ thể để truyền đạt cho người học. Đây là bước chuẩn bị rất quan trọng để giúp buổi thảo luận đạt hiệu quả cao nhất về mục đích thảo luận. GV lựa chọn chủ đề thảo luận cho SV. Những chủ đề thảo luận thường liên quan đến nội dung bài học và phù hợp với trình độ của SV. Chẳng hạn với nội dung “Mối quan hệ giữa nguyên nhân và kết quả” GV có thể đưa ra chủ đề thảo luận là “Vận dụng mối quan hệ nhân quả phân tích vấn đề biến đổi khí hậu hiện nay”

(2) Truyền đạt nhiệm vụ: Sau khi giao xác định chủ đề thảo luận GV yêu cầu các nhóm thảo luận thực hiện yêu cầu của chủ đề cần thảo luận. Chẳng hạn với chủ đề “Vận dụng mối quan hệ nhân quả phân tích vấn đề biến đổi khí hậu hiện nay” GV cần cần phải xác định mục tiêu thảo luận và truyền đạt các nhiệm vụ cho các nhóm về cách thức tổ chức thảo luận; thời gian TLN; nội dung cần đạt được cả về kiến thức, kỹ năng, thái độ và cách thức trình bày báo cáo của nhóm. GV cần xem cả lớp có hiểu hết yêu cầu hay chưa, có thể giải thích chung nếu nhiều SV chưa hiểu và giải thích riêng cho từng nhóm nếu còn có thành viên chưa hiểu. GV yêu cầu mỗi nhóm phải phân công trách nhiệm của các thành viên: điều hành, thư ký ghi chép, người báo cáo,...

2.2.3. Kỹ năng tổ chức và điều hành thảo luận

GV có vai trò quan trọng để điều khiển cuộc thảo luận thông qua việc tổ chức điều hành hoạt động này trên lớp. Trong lúc các nhóm thảo luận, GV phải di chuyển vòng quanh các nhóm, nắm bắt tình hình hoạt động của mỗi nhóm, quan sát, lắng nghe, nhắc nhở hoặc có thể xen lời gợi ý khi cần. Trong quá trình tổ chức điều hành GV cần hướng dẫn cuộc thảo luận vào trọng tâm vấn đề, linh hoạt khuyến khích mọi người thảo luận nhưng chú ý không để cho cuộc thảo luận lạc đề hoặc sa đà vào những vấn đề khó khăn hoặc trùng lặp. Người hướng dẫn cần cố gắng hướng trọng tâm thảo luận vào chủ đề nhưng không làm cản trở cuộc thảo luận. Cần chuyển câu hỏi thảo luận trước khi cuộc thảo luận lắng xuống. Để đảm bảo mỗi thành viên trong nhóm đều được tham gia bàn luận, được lắng nghe và tôn trọng, tránh tranh cãi căng thẳng hoặc người nói quá nhiều, người thì

không tham gia ý kiến GV cần có sự giám sát từng nhóm và bao quát chung các nhóm trong quá trình làm việc.

Khi các nhóm trình bày kết quả thảo luận, GV lắng nghe, quan sát và tổ chức điều hành các nhóm cùng tham gia thảo luận.

Về hình thức trình bày, tùy điều kiện cụ thể có thể lựa chọn một hoặc kết hợp những cách sau: Thuyết trình miệng, viết trên bảng, trình bày trên khổ giấy lớn, trình bày qua máy chiếu...

Người trình bày có thể do nhóm tự cử một đại diện (thường là trưởng nhóm hoặc thư ký); GV cũng có thể cử một SV bất kỳ lên thuyết trình. Sau khi nhóm trình bày thuyết minh vấn đề, GV có thể cho các nhóm tham gia phản biện, tương tác lẫn nhau... GV phải sắp xếp thời gian để các nhóm được trình bày kết quả thảo luận của mình một cách công bằng và điều hành các nhóm phản biện trong quá trình thảo luận để nâng cao hiệu quả của buổi thảo luận.

Cuối cùng GV tiến hành đánh giá tổng kết lại các vấn đề đã thảo luận, đánh giá ý thức, thái độ, năng lực làm việc của SV. Trước khi kết luận, GV có thể yêu cầu các SV tự đánh giá kết quả làm việc của nhóm và các nhóm đánh giá kết quả làm việc của nhau.

Qua kết luận, chốt lại vấn đề sẽ giúp SV nắm bắt, ghi nhớ được những nội dung cơ bản, cần thiết. Việc đánh giá chủ yếu là nội dung đạt được, nhưng bên cạnh đó cần. GV nên nhận xét cụ thể và cho điểm để khích lệ tinh thần học tập của SV. Khi cho điểm, có căn cứ, tiêu chí rõ ràng. Với trường hợp đặc biệt, khi cho điểm cần phân tích rõ lý do, tránh tình trạng gây băn khoăn, thắc mắc trong SV... Đây là khâu cuối cùng nhưng khá quan trọng của hoạt động thảo luận. GV phải là người nắm vững tri thức lý luận và thực tế, công tâm, linh hoạt... thì việc đánh giá mới đảm bảo khách quan, công bằng, chính xác.

2.2.4. Kỹ năng tạo động lực làm việc

Tạo động lực làm việc là quá trình người dạy sử dụng các phương thức, biện pháp để gây ảnh hưởng đến người học nhằm tạo ra cho họ cảm xúc tích cực, tâm trạng phấn khởi để làm việc, hoàn thành tốt nhất nhiệm vụ được giao.

Để người học nhiệt tình với nhiệm vụ được giao thì trong quá trình tổ chức người dạy cần phải biết động viên, khích lệ để tạo động lực làm việc cho SV. Một số biện pháp để tăng cường hiệu quả của động viên, khích lệ được đề xuất là:

- Phân công nhiệm vụ vừa sức đối với người học

- Đánh giá, ghi nhận những kết quả đạt được của các nhóm thảo luận

- Quan tâm đến việc xây dựng bầu không khí tâm lý hiểu biết, đoàn kết, tương trợ lẫn nhau trong quá trình làm việc nhóm của các nhóm thảo luận.

- Tế nhị, khéo léo, có hướng dẫn gợi mở cho các nhóm thảo luận trong quá trình làm việc nếu họ gặp những khó khăn

Trong điều hành hoạt động TLN, để sử dụng các biện pháp động viên, khích lệ có hiệu quả, GV cần đảm bảo một số yêu cầu sau:

- Sử dụng các biện pháp khách lệ phải phù hợp với đối tượng SV

- Khích lệ phải đúng lúc, kịp thời

- Đánh giá kết quả của các nhóm phải khách quan

- Dân chủ trong nhận xét, đánh giá, góp ý

Để khuyến khích các nhóm tích cực hoạt động GV có thể sử dụng phần thưởng như: điểm cộng, hoặc tuyên dương trước lớp,... nhưng cũng không nên quá khắt khe hay chê bai đối với nhóm hoạt động không tích cực mà phải giúp đỡ, động viên cho lần thảo luận sau.

3. Kết luận

Đổi mới giáo dục ở đại học hiện nay đòi hỏi người GV bên cạnh nâng cao trình độ mọi mặt, cập nhật được những thành tựu mới của khoa học công nghệ trong quá trình giảng dạy còn phải biết vận dụng linh hoạt nhiều kỹ năng trong quá trình tổ chức dạy học trong đó có hoạt động TLN. Tuy nhiên, hiệu quả chỉ thực sự phát huy khi GV biết kết hợp một cách nhuần nhuyễn, khéo léo các kỹ năng này trong quá trình tổ chức hoạt động TLN.

Tài liệu tham khảo

[1]. Phùng Văn Bộ (chủ biên, 2001), *Một số vấn đề về phương pháp giảng dạy và nghiên cứu Triết học*. NXB Giáo dục, Hà Nội.

[2]. Nguyễn Lăng Bình (chủ biên), Đỗ Hương Trà, *Dạy và học tích cực – Một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*. NXB Đại học Sư phạm, Tái bản năm 2022.

[3]. Nguyễn Như Hải (2006). *Triết học - Những vấn đề nghiên cứu và giảng dạy*. NXB Đại học Sư phạm.

[4]. Hồ Chí Minh, 2000, *Toàn tập*, Tập 5, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 272

[5]. Hồ Chí Minh, 2000, *Toàn tập*, Tập 6, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 51

[6]. Phan Thị Hồng Vinh (2010), *Phương pháp dạy học*, NXB Đại học Sư phạm.